

Nr 2 2015

Alexandersdagen söndag den 28:e juni

Foto: Kjell-Ove Cederholm

www.alexander.n.se

Hej veteranradiovänner !

Våren är i färd med att övergå i sommar.

För Alexanders del innebär detta att aktiviteterna som innefattar underhåll, utbildning och dokumentation gör ett uppehåll under sommaren.

Sommaren bjuder ju å andra sidan på andra spännande aktiviteter. Vårt stora event, Alexandersondagen äger i år rum den 28:e juni. Längre fram i bladet finns det information om vad som bjudes under denna dag. Under ett antal tisdagkvällar kommer det, som brukligt är, att förekomma visningar av stationen inklusive start av alternatorn, dock utan inkoppling till antennen.

Liksom tidigare har ett antal av Alexanders medlemmar utbildats under hösten och våren. Inriktningen har varit att provköra "reservmaskiner". Flera av stationens maskiner är ju dubblerade, som likströmsgeneratorer, pumpar och fläktar. Eftersom drifttiden i dag är tämligen beskedlig finns det inte ur driftsynpunkt någon anledning att skifta maskiner. Syftet med utbildningen var att kunna koppla in en reservmaskin om någon av de "ordinarie" maskinerna slutade fungera.

Jan-Åke Gylling

Det helt dominerande arbetet under höstens/vårens trivsel/arbets-kvällar har varit utbyte av kärlet för startmotståndet.

CAD-gruppens arbete med dokumentationen har löpt på. Förutom dokumentation utför även gruppen märkning av ledningar.

Med förhoppning att ni alla får uppleva en vederkvickande sommar. Hoppas att vi ses på Alexandersondagen.

Alternatorn

Alexander GVV

Grimeton Veteranradios vänner

Org. nr 849600-7389 PG 171 54 33-7

Radiostationen 72

SE 432 98 Grimeton

E-post: info@alexander.n.se

Hemsida: www.alexander.n.se

Redaktör: Jan-Åke Gylling

Tel. 0734 24 61 83

E-post: jan-ake.gylling@glocalnet.net

Ansvarig utgivare: Jan Steinbach

Teknisk produktion: Jan-Åke Gylling

Tryckt hos Tryckshopen, Varberg 2015

Årgång 10 (Nr 38 från starten 2006)

Gruppbokning görs på Världsarvet Grimeton

tel: 0340 674190 - e-post: info@grimeton.org - hemsida: www.grimeton.org

Alexandersondagen 2015

Söndagen den 28:e juni

Välkommen till Alexandersondagen. Som vanligt erbjuds ett rikt utbud av omväxlande aktiviteter.

Du väljer själv i vilka aktiviteter du vill delta.

Parkering sker öster om besökscentret och avgiften är 20:- kronor.

Entré sker genom besökscentret.

Medlemmar i Alexander har fri entré om medlemskort uppvisas.

Entréavgift för övriga 100:- kronor.

Personer under 18 år har fri entré.

Program för Alexandersondagen

Hela dagen, kl 10-16

Fasta tider

Alex labb

Experiment för alla åldrar!

Besök av Science safaribussen

- fullastad med experiment och kunskap

(Mitt emot Sändarsalen)

10.15 Guidad promenad till torn 1
(Samling vid kylvattendammen)

10.30 Alternatorn startas

11.00 Utsändning av ett meddelande
(Sändarsalen)

Ansiktsmålning

Våga låta Cornelia göra om dig!

(Lilla tältet vid kylvattendammen)

11.15 Guidad promenad till torn 1
(Samling vid kylvattendammen)

Föredrag med Karl-Gustav Strid

(Se nedan)

11.30 Föredrag: Karl-Gustav Strid talar om
Alexandersonsystemet -
om tekniken bakom SAQ.
(Tält bortom kylvattendammen)

Loppmarknad med radioprylar

(Tält bortom kylvattendammen)

12.00 Guidad visning

(Samling vid kylvattendammen)

Poängpromenad med barnfrågor

Startkort fås i entrén

(Start vid kylvattendammen)

13.30 Alternatorn startas

14.00 Utsändning av ett meddelande
(Sändarsalen)

Sändaramatörerna

(Studio och tält vid gaveln till Alex labb)

14.15 Guidad promenad till torn 1
(Samling vid kylvattendammen)

Videovisning

(Besökscentrum - entrén)

14.30 Föredrag: Karl-Gustav Strid talar om
Reginald Fessenden –
Alexandersonsystemets "farfar"
(Tält bortom kylvattendammen)

Åktur med häst och vagn

(Start från fältet vid kylvattendammen)

15.00 Guidad visning

Grimeton Radiostation 90 år

En historisk tillbakablick

En av Världsarvets anställda, Jennie Helin, har en nära anhörig som bodde vid radiostationen vid tiden för invigningen. Vid den tiden hette den anhöriga Anna Persson men heter i dag Anna Bengtsson. Jennie har intervjuat Anna. Det hela resulterade i nedanstående artikel.

1925 var året då Grimeton Radiostation officiellt invigdes av Hans Majestät Gustav V. Det var mitt i sommaren och traktens befolkning gick man ur huse för att vara med vid årets stora begivenhet. Vid allén framför radiostationens stora port stod skolbarn och viftade med flaggor. Med var också ingenjör Ernst Alexanderson som med sitt skarpa sinne ritat långvågssändaren inne i sändarsalen, den som varit i bruk sedan 1 december året dessförinnan.

Utanför radiostationens område stod många nyfikna som ville få en glimt av kungen. Inte minst Anna Bengtsson (född Persson). Tidigare detta år, i mars, fyllde hon sex år och var yngst i en syskonskara på åtta barn. Äldsta brodern Ernst var med och byggde masterna. Ja, master är det ju egentligen inte, men tornen i Grimeton är onekligen speciella. Dels för att de idag är unika och dels för att de troligtvis är de enda tornen som kallas för master. För något annat säger man inte i trakten. Det är Grimetonmasterna som står på fältet.

Bilden är från 1925. Av de fyra barnen är Anna två från vänster. Fotot är taget framför hennes barndomshem här i Grimeton.

Anna berättar om tiden:

”Ja Ernst han levde till han va 95 år. Ja men, det va han som byggde masterna. Han va 21 år när han reste till Amerika. Han ville haft plats på radiostationen han fick ingenting. De va en som hette Jochnich, ingenjör på, å då reste han till Amerika. Ja minns att ja va 6 år å ja fatta inte vaför mamma tyckte de va så tråkigt att han åkte. För Ernst va den som mest höll reda på mig, var gång ja va ut med en smörgås i handen så fick ja gå in igen, du få inte gå ut innan du äter upp maten.”

Ernst åkte över till Amerika 1925. Samma år som Gustav V invigde radiostationen.

”Ja men, så kungen hade vart när Ernst reste. Ja minns när kungen var där, alla dom som hade börjat skolan fick ha flagger i händera och fick va där. Ja fick ju inte de, ja va bara sex år. Men jag minns desse här store äreportarna, en som va, gick fram till Runesten där i svängen. Å ja kommer så väl ihåg kungen, han va så lång å smal. Ja trodde han skulle vara klädd som en kung men han bar vanliga svarta byxor å så hade han frack å hög hatt.”

Radiostationen invigdes högtidligen av Gustav V och under åren som följde efter har radiostationen varit med om många historiska ögonblick. Idag möjliggör den för oss att titta tillbaka i tiden och uppleva 1920-talets högteknologiska underverk. Något som framtidens generationer också ska få möjlighet att göra då den som världsarv är en del av mänsklighetens omistliga arv. Ett arv som ska bevaras.

Jennie Helin

Kvällsvisningar 2015

Årets kvällsvisningar kommer att ske tisdagarna 7/7, 14/7, 21/7, 28/7, 4/8, 11/8 och 18/8.

Entré sker genom besökscentret och avgiften är 100:- kronor.

Medlemmar i Alexander har fritt inträde mot uppvisande av medlemskort.

Personer under 18 år har fritt tillträde.

Den som tidigare under dagen betalt inträde på Världsarvet betalar 50:- kronor i entréavgift.

Program för kvällsvisningarna

Inledning av Alexanders ordförande Jan Steinbach.

Videovisning i besökscentret

Stationsbilen visas utanför sändarsalen

I sändarsalen: Veteraner berättar om stationen.

Sändarstart. Medlemmar från Alexander startar alternatorn till full drift förutom att antennen inte är ansluten.

Antennpromenad.

Visning av sändaramatörernas verksamhet.

Vill du veta mer om alternatorn?

Välkommen till Alexanders sommarkurs om SAQ

Även i sommar anordnar föreningen Alexander en kortkurs i handhavandet av Alexandersonalternatorn (SAQ) och om hur den är konstruerad.

Kursen anordnas under vecka 32, måndag-tisdag 3-4 augusti. Kursen avslutas i samband med att SAQ startas under tisdagens kvällsvisning.

Kursavgiften är 850 kr för Alexander-medlemmar och då ingår också kursdokumentation, utbildnings-dvd och för- och eftermiddagskaffe.

Kursledare är Ola Hernvall, Arne Sikö och Jan Steinbach. Anmälan och frågor till info@alexander.n.se.

Av praktiska skäl är deltagarantalet maximerat till 8 deltagare.

Babicestationen till stratosfären

Polens motsvarighet till Grimeton är byn Babice utanför Warszawa, där radiostationen byggdes 1923 som en av den unga polska republikens viktigaste investeringar. Sedan, på krigets första dag, den förste september 1939, attackerades den av Stukaplan, men först efter hårda strider föll stationen slutligen i anfallarnas händer fyra veckor senare. Naziregimen kunde sedan använda den för ubåtskommunikation, men också för direktförbindelse med sin allierade Japan. Måne vi skulle ha haft en systerstation i Babice om inte retirerande trupper hade förstört anläggningen och tagit med sig de båda Alexandersongeneratorerna den 16 januari 1945, dagen innan ryska trupper tog över Warszawa.

Minnet av stationen har hållits levande och det som finns kvar skyddas nu av polska staten. Sedan 2014 verkar Babice Radiostations Kulturparkssällskap, vars första mål är skapa en kulturpark som ska invigas officiellt i år och med ett museum som slutligt mål. (Se <http://radiostacjababice.org>)

På Warszawas Tekniska Högskola pågår ett annat intressant projekt. Studenterna har ett rymdsällskap med en ballongavdelning sedan 2012, som redan har fått upp tre höghöjdsballonger till ett par mils höjd i stratosfären.

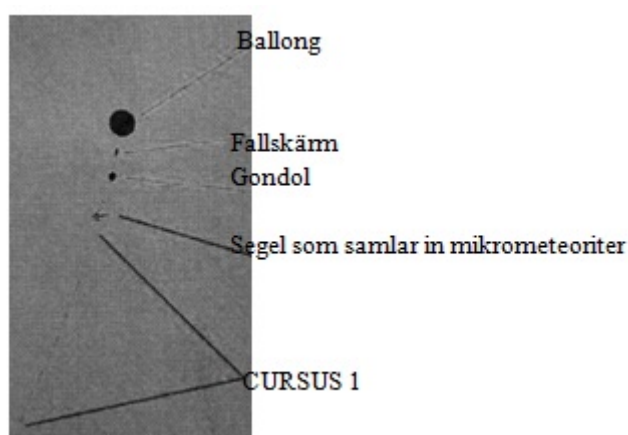

Foto: Tomasz Mis'.

Bilden visar det tredje experimentet strax efter att ballongen lyft i juni 2014. I gondolen finns kamera och kontrollutrustning och nederst en radioantenn, CURSUS 1, för mottagning i det fallet. Den är 30 meter lång och gjord av aluminiumtejp.

I nästa fas, projekt CAPELLA, är vi i Grimeton inblandade. (Capella är en av de ljusaste stjärnorna på himlen.) Den 18 april i år skickade man upp en ballong – se bilden – med en 200 meter lång antenn som tre timmar senare landade i Kriva i Slovakien, till stor förvåning för bybor som fick se det som kom ned med fallskärmen hängande i telefonledningar. Trolig högsta höjd var ca 25 kilometer, där ballongen exploderade och gondolens nedstigning med antennen startade. På många sätt var experimentet lyckat; bara det att utan missöden få upp så långa, rörliga konstruktioner är ett äventyr. Radiomottagningen fungerade dock bara delvis och man kunde höra knackande ljud, kanske från atmosfäriska laddningar som satt sig på antenntejpens yta.

Foto: Tomasz Mis´.

Den 18 augusti i år får så Babicestationen leva upp igen, men från stratosfären. Ballongen ska nu bära upp en sändare på den gamla stationens frekvens, 17,5 kHz, för att sända en kort signal. Man hoppas kunna upp 30 kilometer, d.v.s. halvvägs till det joniserade D-skiktet, det som tillsammans med jorden står för transporten av signaler på VLF-området.

Det blir inte lätt, temperaturen där upp kan vara -50 grader. Mitt i den två-trehundra meter långa dipolantennen – eventuellt världens största i sitt slag – sitter en sändare. Alexandersons antenn i Grimeton har en verkningsgrad på ca 12 procent, men här hamnar man på 3,5. Avståndet till Grimeton är 90 mil, vilket gör att antennens uteffekt måste vara ca 170 watt för att signalen ska kunna överrösta de atmosfäriska störningarna. Sedan visar en enkel räkning att sändarens uteffekt till antennen måste vara 5 kW. Att skicka upp ett aggregat på den effekten är naturligtvis inte att tänka på, utan det hela får väga som högst sex kilo. I stället får en sats ultrakondensatorer stå för effekten under några sekunder, så något längre meddelande blir det inte tal om... och någon gnist följer inte med. Här ska vi i alla fall göra allt för att försöka ta emot den historiska sändningen. Vi önskar dem och projektledaren Tomas Mis´, all lycka!

Arne Sikö

Som medlem i föreningen Alexander kan du få köpa en utbildnings-DVD, som visar en teknisk dokumentär om radiostationen. Det är en dubbel DVD med totalt 2 tim 42 min speltid. På skiva 1 visas en översikt över stationen och alla handgreppen som behövs för att köra den. På skiva 2 beskrivs i detalj den tekniska funktionen bl.a. med hjälp av avancerad datorgrafik. Pris 250 kr inkl. porto.

Du beställer den enklast genom att sätta in 250 kr på föreningens plusgiro 171 54 33-7.

Var noga med att ange Din adress på inbetalningen!
1-2 veckors leveranstid.

Presenttips!!!

Alexander GVV

Årsmöte 2015

Alexander GVV hade sitt årsmöte den 25:e april. Cirka 40 personer deltog i årsmötesförhandlingarna.

Ordförande Jan Steinbach öppnade mötet och hälsade alla välkomna, varefter parentation hölls för under året avlidna medlemmar.

Roland "Charlie" Börjesson valdes att leda dagens förhandlingar. John Strandberg valdes till sekreterare.

I stadgeenlig ordning genomfördes de procedurbundna frågorna .

Jan Steinbach informerade om kommande verksamhet: Bland annat om kursverksamheten, Alexandersondagen anordnas 28 juni, en sommarkurs anordnas 3-4 augusti. Sju kvällsvisningar hålls i sommar 7 juli-18 augusti.

Ordföranden Jan Steinbach öppnar mötet

Ola Hernvall föreläser om mottagningsstationerna

Sändaramatörerna

är numera en undergrupp till Alexander. De kommer att ha öppet på Alexandersondagen, under kvällsvisningarna och helger. På arbetskvällarna fortsätter arbetet med att installera vätskemotståndet m m

Vi förflyttade oss sedan till Besökscentrum för fika. Ola Hernvall höll sedan ett intressant föredrag med bilder som handlade om mottagarstationerna till SAQ, bland annat om den i Kungsbacka (som i dag är ombyggd till privatbostäder).

Styrelsen för Alexander GVV

Ordförande:	Jan Steinbach	Suppleant:	Kjell-Ove Cederholm
Vice Ordförande:	Alf Urbath	Suppleant:	Kent Lyngåker
Kassör:	Hans Nilsson		
Sekreterare:	John Strandberg	Adjungerad:	Bo Johansson
Ledamot:	Arne Sikö	Adjungerad:	Ola Hernvall
		Adjungerad:	Jan-Åke Gylling